

FIKİRLER

İZMİR HALKEVİ DERGİSİ



Fikirler

Halkevi Dergisi

SAYI: 311 — 312

1 Mayıs 1946

23 NİSAN

Yirmi Üç Nisan inkılâp tarihimizin en menalı günlerinin başında gelir. Millî irade asırlardan beri ilk defa o gün vatanın üzerine kanat germiş ve keyfi idare bir daha hortlamamak üzere tarihin derinliklerine gömülmüştür. Bu suretle köhneleşmiş İmparatorluk idaresi ile birlikte Türkü tahkir eden, aşağılatan yabancılarla ağız birliği ederek kötöleyen zihniyet Kuvayı millîyecilerin cesaretli ve imanlı hamleleriyle yıkılmıştır. Otuz sene evveline kadar maliyesine, taşıtlarına, bağımsız bir ülkenin ayrılmaz özellikleri olan dış işleriyle adalet mekanizmasına bile sahip olamayan Türk milleti bu kutlu tarihte, mukadderatı üzerinde ancak kendisinin söz ve karar sahibi olduğunu bütün cihana ilân etti..

Türk inkılâbını yaratanlar, ferdi otoritenin üzerinde millî hâkimiyetin bulunduğunu kabul etmek ve hareketlerinin hesabını yurdun her tarafından gelen meillet vekillerinin huzurunda vermek suretiyle rejimimizin esas karakterini çizdiler. Atatürk inkılâbı halka dayanan, bütün sınıf ve zümre imtiyazlarını reddeden, ferdi haklara saygı gösteren birleştirici bir sistemdir. Bu sistem ilerletici, yaratıcı ve devrimci ruh ancak ülkülü daima zinde ve iyimser bir ruh taşır. İlerletici ruh ancak ülkülü kafaların birleşmesinden doğar. Onun içindir ki inkılâbımız insana hakiki değerini tanımıştır. Beşik-

ten mezara kadar her fered önce insan olmak ve sonra da millî ülkünün gerçekleştiricisi bulunmak sebebiyle muhterem bir varlık olarak tanılır. Ailesine, çevresine nihayet milletine yararlı olmayan kişiler insanları sevmedikleri gibi yüksek insanlık ülkülerini de kavrayamazlar.

Fakat, yalnız insanlığı ile övünen buna karşılık cemiyete yararlı olmak bakımından hiç bir endişesi bulunmayan kimseler rejimimizin yabancılarıdır. Millî ülkünün yaratıcı ve yaratıcı heyecanı beşiklerin başlarında söylenen ninnilerle insanların, daha idrak hassasından mahrum bulundukları çağdan itibaren iliklerine işler. Çocuğun saf ve temiz ruhuna bu suretle yerleşen ülkülerin en mukaddesi yıldan yıla şekillenir, manalanır ve günün birinde sahibini devrimciler safında imanlı bir savaşçı olarak meydana çıkarır.

Millî hâkimiyetin bu cennet vatanın ufuklarında bir şafak tazeliği ile belirdiği Yirmi Üç Nisan günü yurdumuzda sayısız yıldızlar gibi ışıldayan yavrularımızın da bayramı olarak kabul edildi. Onlar yurdumuzun, bize ümit veren varlıklarıdır.

Devrim meşalesi onların elinde, baharın geleceğe doğru gittikçe yükselerek yol alacak, Türk Millî birliğinin herbiri vatan heyecanı ile dolu bu zevki kıvılcımları yarının ufkunda birer güneş gibi tutuşarak bu yurda saadet bolluk ve refah saçacaklardır.



C.H.P. YURD GEZİSİ RESİM SERGİSİ

Yazan: Âbit ELDER

Bu sergi Halkevi salonunda, şu son zamanlarda muhitimizde açılan sergiler arasında çokluk ve çeşitlilik, bununla beraber yine son sergiler yanında tamamlayıcı, mukayeselere imkân verici bir durum meydana getirmesi itibariyle ayrı bir kıymet ifade etmektedir. Geçen yazın iki sergi (Prenses Fahrinnüsa ve Ege Ressamları Sergisi) muhitte resim sanatı mefhumuna alâka çekmeye dair tesirli birer hareket oldular. Bilhassa Prensesin sergisi İzmir münevver ve meraklıları arasında bir düşünce mevzuu oldu. Sergiden çıkan, ilk rast geldiği fikrine itimat ettiği dostundan bunun hakkında düşündüğünü anlamağa çalışıyordu, ki şüphesiz beklenmesi lâzım gelen netice de bu idi. Bununla beraber resim ve sanat fikrinin zihinlerde henüz çimlenmeğe başlamış olması demektir. Netekim bu alâkanın devam etmesi tatmin edici örnek temin için bu günkü sergiyi veya benzeri temin edilmek istenmiş ve olmuştur.

İlk hamlede bir amatörün düşünebileceği: tabiat, insan ve eşyanın resmi demek olması itibariyle aslına benzemesi ve aynı olabilmesidir ve benze-yiş muvaffakiyettir. Onun için mükemmel bir işçilik temizlik güzelliğidir. Karşısına geçecek, bu tıpkı olmuştur diye takdir edecek hoşuna giderse bir hatıra da taşıyorsa divarına asmak lûtfun da buluna ırktır.

Fakat sanat olunca hiç de zannı gibi olmayacağı için sanat eseri bu düşünceyi şaşırtacaktır.

Eski Yunan şairi tabiat ve hayat hadiselerini ifade ederken onları daima şahıslandırmış onlar arasında aşklar kinler, kıskançlıklar, zülümler ve istiraplar yaşatarak şiiri yaratmıştır. Aynı anlayışla mesela: "Oscar Wilde," şu manada bir parça yazar (Nergis, bir gün ölmüş, bütün çiçekler bu güzel çiçeğin ölümüne kederlenmişler onun uğruna göz yaşı dökmek için ırmaktan su istemişler o da cevap vermiş evet nergis o kadar güzeldi ki.. Ona kadar acıdım ki, onun için ağlamaya sularım bana yetmez ki..) Şair bir nergis çiçeğinin bozulmasını bir fikir ve ifade malzemesi ile ruhumuzun o kadar derinliklerini bize vardiıyor ve bizi bu suretle öyle yepyeni yaşıyor ki ve öyle içimizi dağlıyor ki.. Bundan kendimizi kurtaramıyoruz. Görüyoruz ki şair hissettirmek için baş vurduğu çare, şahsiyet ve ifade malzemesi kuvvetlidir. İşte burada şair nasıl her görüp araştırmağa alıştığımız hadiseleri bize yeni ve hiç görmemiş gibi göstermeğe muvaffak olmuş bizi divaneyeye çevirmek için zekâsını nasıl kullanmışsa, ressam da her zaman göz önünde görülmeğe alışılmış eşyayı aynı esasa paralel olarak bizi, bir kaşık suda fırtına çıkarır gibi bir bez veya tahta parçası üzerinde renk ve şekilleri kendi ruhunun anlayış ve duyusu ile yepyeni bir âleme sevk ediyor. Me-

sele duygudur. Sanatçının şahsî duyuş karakteri diğerinden farklıdır. Milletler arası şöhret sınırları aşmağa muvaffak olmuş yüzlerce sanatçı, tarih boyunca devirlerin zihniyet ve seviyesini içine alarak eserlerinin hususiyetleri ile tanılır.

Yer yüzünün eşyası, nihayet üç renk, siyah ve beyaz ve bir kaç asıl şekilden ibaret olan resim ifade vasıtasıyla o kadar mütenevvi, karakteristik ve ekspresif neticeler yaratır ki bunun karşısında insan ruhunun namütenahi bir varlık olduğunu, bugüne kadar yeni çeşni ve ifade karakteriği meydana geldiği kadar daha da geleceğine iman etmemek elden gelmez. Bununla beraber (Albert Düren) in "tabiatla sanat mevcuttur. Onu istihsal eden sahip olur," sözü doğru olduğu kadar güçtür. Bu orijinal ve şahsî sezîş ve özbenliği olduğu haliyle meydana, tekellüfsüz vurabilmesi için de bir ömrün ancak kâfi geldiğini

söylemek lâzımdır. Bir sanat eseri bir sanatçının âlemi olduğu kadar onun yaşadığı hayat ve muhit tesirlerini kendi cemiyetinin benliğini taşır. Rönesans sanatı, o zaman ki din ve yeni meydana çıkan Yunan efsane hayatının kıymetleri ve onun üstün bir kıymet olarak ele alınmış olması neticesi gördüğümüz gibi mevzuları yaşıyor. Bizim de sanatımız henüz hiç işlenmemiş ve dokunulmamış hayat şartlarımızı alıyor. Ve buna başlamış bulunuyor. C. H. Partisinin bu uğurda meydana getirdiği hareket ve bu eserler bu başlangıcın ilk netice kıymetleridir.

Eserler ve sanat anlayışını takip eden meseleler üzerinde uzun uzadıya ifadeden ziyade her biri ayrı ayrı kıymetler olmakla beraber, bugün ön planda yer almış iki sanatçı arkadaşı ele alarak bahsi keseceğim.

- Devamı 8 inci Sayfada -

GENÇLİK SAHİFESİ

Gelecek sayıdan itibaren, bir "Gençlik Sahifesi," açmağa karar verdik. Bu sahife, yalnız Ege bölgesinin değil; Dergimize karşı sevgi ve bağlılık gösteren bütün genç okuyucularımızın uygun bulduğumuz yazılarına açık bulunacaktır.

"Gençlik Sahifesi,"; duygu ve düşünce verimlerini yayınlamak imkânını bulamayan gençlerimize, bu imkânı sağlamak ve bu yoldaki gelişmelerine yardım etmek amacıyla açıldığı için, aşağıdaki cihetlerin göz önünde tutulması lâzımdır.

1 — Gönderilecek yazıların yalnız

sanat ve edebiyatla ilgili olması şart değildir. Genel konuları ele alan metodlara da yer verilecektir.

2 — Dergimizin durumuna göre, yazılar orta çaptaki bir kâğıdın iki sahifesini geçmemeli dir.

3 — Yazılar, tek sahife üzerine daktilo edilmiş olmalıdır.

4 — Mektuplar, "Fikirler Dergisi Gençlik sahifesi," adresine yollanmalıdır.

Yayınlayamadığımız yazılar üzerindeki görüşümüzü, ayrıca kısa cevaplar şeklinde sahiplerine bildireceğiz.

FIKİRLER

KARACASU

I İSMİN MENŞEI

Yazan: Muzaffer TUNCER

Karacasu, tabiatın emek sarfederek süslediği bu şehir oldukça eski tarihi bir kıymeti haizdir. Eski devrin il merkezi olduğu zannedilen bu günkü kazamız hakkındaki tarihî malûmat vesikalarla tevsik edilmemekle beraber rivayete dayanmaktadır. Ve bu rivayetlerden bazılarını teyit eder mahiyette vesikaların bulunuşu bizi kısmen bu husustaki rivayete inandırılmaktadır.

İlk adı Yenişehir olarak gösterilen bu kasabanın Tanzimattan sonra Karacasu ismini aldığı "Aydın Tarihi,"nde işaret edilmektedir. Rodos'un fethinden dönen Kanunî Sultan Süleyman'ın 1522 yılında kazamızda bir gece misafir kaldığını da öğrendiğimiz bu tarih kitabı bize Yenişehir isminin menşei hakkında bir malûmat vermemekle beraber niçin ve ne sebepten isminin değiştirilerek Karacasu olduğu hakkında ne bir malumat ve ne de bir tarihi vesikaya rastlamaktayız. Halbuki kazamızda Karacasu ismi etrafında dolaşan iki rivayet vardır.

1 — Bu rivayetlerden birincisine göre ne zaman ve nasıl kurulduğu belli olmıyan ve -İncili- ismini taşıyan bir hasta aşiret beyi ve boyu, Denizli-Aydın yolu üzerinde bulunan bu konak (kazanın ilk kurulduğu yer) yerinde konaklıyor. Kahvehaneye benzeyen bir yerde kendisine ikram edilen kahveyi içen hasta aşiret beyi bu kahvenin kendi hastalığına iyi geldi-

ğini hissederek tekrar kahve içmek için kahveciden "Bana o karasudan bir tane daha ver," diyerek kahve istemiştir. Bu suretle bu yerin adı burada yerleşip kalan o aşiretle birlikte -Karacasu- olarak kalmış. Hiç bir tarihi vesikaya isnat etmeyen bu rivayetin doğru olmadığı kanaatindeyim.

2 — İkinci bir rivayete göre: İlk Selçuk göçleriyle birlikte buralara gelen ve yerleşen (Yalın Ayaklar) adındaki bir aşirettir. (Eski kayıtlar arasında "Yalın Ayaklar," semtinin varlığı görülmüştür. Bu mahalle karşıyakanın tarihi camisinin altındaki sempte olup 70-80 yıl kadar önce çıkan Veba salgınının büyük telefati ve onu kovalıyan büyük zelzele ile harplaşan bu mahalle bugün yıkık duvarlar arasında küçük hububat tarlaları halindedir.)

Yalın Ayak aşireti Karacasofî adındaki bir başkanın idaresinde imiş. Bu yer bu başkanın ismine izafeten Karacasofî adını almış ve zamanla bu ad Karacasu şekline inkılâp etmiştir. 1129 hicri yılına ait Hacı Ali ağa medresesine müderris tayinine ait verilen fermanda (*) Karacasu ismine rastlanmaması bu ismin Tanzimattan çok evvel mevcut olduğu kanaatine vardır. Bu ismin Karacasofî den geldiğini ispat eden vesika Maarif memuru Mustafa Özer tarafından görülmüştür. Maalesef ben bu vesikayı elde edemedim.

- Devamı 19 uncu Sahifede -

MİTAT PAŞA

Dr. Vetr. Sıtkı Şükrü PAMİRTAN

Türk milletinin şerefli tarihinde ve hepimizin kalbinde yaratıcı ve yapıcı bir kudret kaynağı olarak yaşamakta bulunan büyük Mitat Paşanın 62 inci ölüm yılını derin bir acı ile anmak vazifemizi içten bir saygı ile yapmış bulunuyoruz.

İzmirin ve bütün Ege bölgesinin fikir hareketlerinde olduğu kadar, ilim sanat ve teknik yükselişimizde büyük hizmetleri görülmüş olan Mitat Paşanın hayatını ve hatıralarını bilmek her Türk gencinin vazifesidir.

İzmirde ilk fikir hareketleri başladığı zaman Vali Mitat Paşanın olgun kafasından ve hür fidadından yükselen büyük bir vatan sevgisi ve fikir ışığı vardır ki, bizim bugünkü fikir hareketlerimizin ümit ve heyecan dolu zevklerimiz kaynağı olmuştur.

Fatih ve Kanunî devirlerinden sonra 3 üncü Selim zamanında bile yabancılara verilmiş bir çok imtiyazlar sebebiyle büyük Ege sahillerinin en parlak yıldızı olan Türk İzmirde, İstiklâl Savaşımızın büyük zaferi ile sona eren korkunç bir istilâ fikri uyanmıştı. İşte bu fikrin (Fesat ocağı) İzmirin kalbinde bir kanser gibi gittikçe zehirini artıran (Firenk mahallesi matbuatı) olmuştur. İşte Fransızca, Rumca, Yahudice dillerle neşredilmekte olan bu Firenk mahallesi matbuatına karşı ilk defa (Aydın Vilâyeti Resmî Ceridesi) ile bir Türklük cephesi yaratmış olan Mitat Paşamızdır.

Beyler sokağında (Hizmet-Ahenk) gibi Türk gazetelerinin doğuşunda ilk

fikir hareketlerinin yaratıcısı olan bu büyük vatanperverimiz sayesinde (Beyler sokağı matbuatı) ortaya çıkmış ve bugünkü "Mitat Paşa Enstitüsü'nün temeli atılmıştır."

Mitat Paşanın hayatı ve hatıraları, bütün Türk milletinin şeref ve gururunu arttıran büyük eserlerle doludur. Bulgarların bile takdir ve takdis ettikleri Mitat Paşanın Sofya, Selânikteki eserleri onun heykeli dikilecek bir şahsiyet olduğunu meydana koymuştur.

Mitat Paşa 1860 yılında Niş şehrinde Vali bulunuyordu. Bir gün sokakta halkın arasında dolaşırken bir çok kimsesiz ve yoksul çocukların perişan bir halde sürünmekte olduklarını gördü. Bu kimsesiz, betbaht çocukları bir araya toplatıp o zaman (İslâhane) adı verilen sanat mekteplerinde (terzilik, kunduracılık, demircilik, saraççılık) gibi iş ve meslek adamı yetiştirmeğe başladı.

1864 yılında ilk Kız Sanat evini de (Ruscukda) açtı.

Bu eserlerini (Sofya-Selânik) gibi eski Osmanlı İmparatorluğu şehirlerinde de kurmak suretiyle büyük bir inkılâp yapmağa başladı. Sonra İzmirdeki (İslâhane)'yi yani bu günkü (Mitat Paşa Teknik Sanat Enstitüsü)nü meydana getirdi.

İşte bu güzel ve iyi çalışan müesseselerimizden onbinlerce genç, Sanat ve iş adamı olarak hayata atıldılar. Dükkânlar müesseseler kurdular. Ordu hizmetinde memleket işlerinde fikir ve sanat hayatımızda büyük vazifeler aldılar.

Böylece Cümhuriyet devrini idrak eden yeni nesillerin bigili ve çalışkan babaları olarak uzun harplarda ve İstiklâl Şavaşında yurd ve millet vazifelerini yaptılar. Ebedî Şef Atatürk'ün ve Millî Şef İnönü'nün yarattıkları kanlı harp cephelerinden sonra şanlı zafer abidelerini kurdular.

Bütün bu hadiselerin ve eserlerin olup bittiği uzun yıllar zarfında Türk milletinin yetiştirdiği daha bir çok vatan ve millet kahramanlarımız vardır. Fakat onların her birinin kendi ölüm günlerinde saygı ve sevgi ile andığımız gibi (8/Mayıs/1844) yılında (Taif) zındanında şehit edilmiş olan büyük vatanperver Mitat Paşayı da ölümünün 62 nci Yıl dönümü sebebiyle takdis etmekten büyük bir zevk ve gurur duyuyoruz.

O Mitat Paşa ki, meşhür Bismark'ın bile taktir ve hayranlıklarını kazanmış ve hakkında şu sözler söylenmiştir:

"Şüphe yok Mitat Paşa bu asrın en büyük adamlarından dır; Bana kalırsa Şark meseleleri şimdi yola girebilecektir. Çünkü Şarkta ne istediğini, ne yapacağını bilen ve hareket programından inhiraf etmiyerek hareket eden yalnız bu zatır.,,

"Mitat Paşanın umumî emniyeti kazanmış bir zat olduğuna en büyük delil, sadarete geçtiği haberi alınır alınmaz, Paris ve Londra da Osmanlı para kıymetlerinin birden bire beş frank yükselmesi ve bu derecenin kendisi sadarette kaldığı müddetce devam etmiş bulunmasıdır.,,

Mitat Paşa 1822 Yılında doğmuş 1884 yılında Taif'te şehit edilmiştir. Bütün ömrü devlet ve millet işlerinin başında ve en şerefli mevkilerde alın akı ile geçmiştir. Onun temiz ve şerefli hayatı, Türk milletinin şerefli tarihinde yer almak isteyen memleket büyüklerinin ve Cümhuriyet gençliğinin asil kanlarında taşıdıkları Türklük cevherini göstermektedir. Ebedî Şef

Atatürk'ün 1339 yılında (İzmir Sanatlar okulu)nu ziyaretlerinde yazmış olduğu şu satırları da Cümhur gençliğine büyük bir armağan olarak kaydediyorum. (..Vasil olmağa mecbur bulunduğumuz seviyeye, bu günkü kadar uzak kalışımızın mühim sebeplerinden biri sanata ve sanatkârlığa lâyık olduğu derecede ehemmiyet verilmemiş olmasıdır.

Bundaki kabahatin her şeyde olduğu gibi, sultanlarda, şahsî saltanatlarda olduğu daima hatırdadır tutulmalıdır.)

Ey Türk gençliği ve Cümhuriyetin asil evlâtları;

Sizi yetiştiren inkılâp partisinin ve Halkevlerimizle, Sanat Enstitülerimizin beklediği büyük vazifelerin içinde ve başında her birinizi birer Mitat Paşa gibi tarihimizin şerefli sahifelerinde görmek istiyoruz.

Dr. Vetr. Sükrü PAMİRTAN

YURD GEZİSİ

- 4 üncü Sayfanın Devamı -

Bedri Rahmi Eyüboğlu; onun çokkun jestleri, hülyalı ifadeleri, tabiat ve eşya ya taktığı tahminin üstündeki mahiyet, her zaman alelâde görmeğe alıştığımız hayat sahasını bir nevi aktiviteye yoğunarak bize yeniden o yere o yerin hayali mahiyetini düşünmeğe sevk ediyor. Koyuluklar parlaklıklar mikdarlanmış birer rol olmuşlardır.

Cemal Tollu, onda sabır ve hassasiyet birleşerek tabiat karşısında, ahenkli münis ve renk nüansları, tonlar müzikal birliğini mütevekkil ve dindar mutakit gibi anlaşıyorlar. Tuşlar, lekeler beyazlıklar gösterişsiz içli, ihtiyatlı ve mevcut bir telkin için halisane dirler, Onu seyrederken rahatsızlık acele istemiyoruz. Başımız dinleniyor. Aynı zamanda bütün eserlerde olduğu gibi bu iki arkadaşın eserinde de Anadolumuzun hayatını, köşelerini, eşya ve karakteristliğini her birinin dilinden ayrı ayrı dinliyoruz. Bir de şunu söyleyim ki Cemal ve Bedri'nin eserlerini milletler arası ölçüye vurarak kendi orijinal varlıkları içinde âlemin varlığından ayrı bir kıymet olarak kendilerine yerlerini yapmış bulunuyoruz.

DEVLET ADAMLIĞI

İngiliz Devlet Adamları

Yazan: Rahmi BALABAN

Yer altındaki madeni çıkarıp bundan altını tashiye ve istihsal nasıl güç ise tabiat tarihinin bir zümresi olan beşerden sosyolojinin istediği insanı meydana getirebilmek te öyle güçtür.

Milletlerin mukadderatını dokumakta, başlarındaki insanların tesiri büyüktür.

Beşeri adam etmek güçtür. Adamı, devlet adamı edebilmek çok daha güçtür. Devlet adamı demek: Adam içinde adam yani duygu, zekâ ve iradece en derin kıvrımlara en ince tellere kadar engin ve yüksek bir adam demektir.

Bunun içindir ki tiki adamları, en eski zamanlardan beri, devlet adamı yetiştirme meselesi ile de meşgul ola gelmişlerdir.

Meselâ Plâtunu alalım. "Eflâtunun yaşadığı günlerde, Yunanistanda Olemp mahutlarına inan kalmamıştı. Din ve buna dayanan ahlâk çöküyordu. Çünkü din ve ahlâk yerine yenisi de kurulamamıştı. Yunanistan manevî bir buhran ve karışıklık içinde idi.

Plâton bu buhranı ve bunun uğrayacağı korkunç akibeti düşünerek yeni din ve ahlâk esasları kurmağa uğraşıyordu. Fakat bu yüksek ve güze düşünceler halkın kulağına girmeyordu. Artık halk, ahlâkı faziletlere inanmaz olmuştu. Baştakiler de zevk ve servetten başka bir şey düşünmüyorlardı. Filipin, altın ve entirika ile Yunanistanı feth etme günleri yaklaşıyordu (x)

İşte böyle bir zamanda Plâton, vatani için şu çapta devlet adamı isteyordu:

"Devlet adamlarını,, kahraman, sebatkâr, işten usanmaz, büyük ve cömert

(x) Van der Rist:

Essais sur la Commencement de la Science Politique

kalbli, her şeyi kolayca kavrayıverir insanlar içinden seçmelidir. Küçüklüklerinden itibaren, işlerinde hayır, tehlikelerde cesaret, ilim tahsilinde hararet ve sebat gösteren gençleri ayırmalı; Yirmi yaşına gelince bunlara bütün ilimleri ve felsefeyi ilimlerden her birinin mahiyetini ve aralarındaki münasebetleri bilmeleri içinse biraz daha geniş okutmalı.

Otuz yaşına gelince Diyaletikte ehliyeti görülenler ayrılarak bunlara beş enesene ayrıca (Diyaletik) okutulmalı:

Sonra bunlar otuz beş yaşından elli yaşına kadar yani on beş yıl askerî ve mülkî hizmetlerde tecrübe edilmelidir.

Bu hizmetlerde de başarı gösterenler seçilerek devlet işleri bunlara teslim edilmelidir.

Plâtona göre felesoflar hükümdar olmadıkça devletlerin içinde çalkınmakta olduğu kötülöklere, hatta bütün beşeri elemlere deva bulunamayacaktır.

Felesof deyince Plâton şunu anlar: güzelliğin, iyiliğin ve eşyanın mahiyetini derince anlayan ve devlet işlerini buna göre ayarlayabilen adam. Felesof; bir çok soyut şeyler içinde dolaşan adam demek değildir. Felesof, hakikatı arama yolunda dinamik metod kullanmayı bilen adam dır.

§

Türk Felesofu Farabi, devlet adamında şu on iki vasfı arar. (x)

- 1 — Uzuyları tam olmak.
- 2 — İyi ve anlayışlı olmak.
- 3 — Hafızası kuvvetli olmak.
- 4 — Akıllı ve ince görüşlü olmak.
- 5 — Yüksek derecede fasih ve belîğ olmak.

(x) Ara-i ehl el-medineti il fazıla.

6 — Öğrenmeye ve istifadeye arzulu olmak.

7 — Yemeğe, içmeğe, eğlenceye düşkün olmamalı. Perhizkâr olmalı.

8 — Doğruluğu sevmeli yalancılıktan iğrenmeli.

9 — Kendisine şüphe verecek şeylerden çekinmeli. Yaradılıştan yüksek ruhlu olmalı.

10 — Yanında paranın ve dünya kaygularının değeri olmamalı.

11 — Adaleti sevmeli. Zulümden ve zalimden iğrenmeli.

12 — Tuttuğu işte sebatkâr olmalı.

II

Kemбриç Üniversitesi siyasî ilimler profesörü Er. Barkır "İngiliz devlet adamları," adlı eserinde, yedinci Hanrının tahta çıkmasıyla başlıyan son çağın başından bu güne kadar gelip geçmiş olan yirmi beş kadar devlet adamı ele alıp inceliyor. Aşağıki satırlar bu eserden hulâsa edilmiştir:

Bunların on beşi Aristokrat çiftçi ailelerden, Üçü Endüstri ve Ticaret sınıfından, yediside Hukuk ve Edebiyat gibi liberal mesleklerdendir.

Tahsil itibariyle: Yirmi beşten on dokuzu birer Üniversite şubesinden mezundur. Beşi Üniversite mezunu değildir. Bunlardan (Velington) ile (Churchill) ordudan gelmişlerdir. (Dizrail) Edebiyatçıdır. (Chamberlain) ile (L. Gorge) ticaret işlerinden gelmişlerdir.

Üniversitelerdeki bilhassa klâsik devir edebiyat ve felsefenin bu devlet adamlarına faydası oldumu acaba?

Bundan otuz yıl önce (Askit), Oxford da verdiği bir konferansında demiştirki:

"Ben burada Plâton'un (Cümhuriyet)ini okudum. Şimdi Devlet adamlığı görevimi o eser üzerine ayarlamağa çalışıyorum."

Burke de Aristonun felsefesiyle ve bilhassa (Etik) ile yetişmişti.

Hasılı devlet adamlarının yuğrulma işinde klâsik felsefe ile humanist edebiyatın tesiri olmuştur. Bununla beraber şüphe

yoktur ki devlet adamlığı bir ihtisas işi değildir. Umumî kültür işidir.

Umumî kültüre, milletin hür ve müsavî ferdlerden mürekkep olduğu temeline dayanan eski Yunanlıların anladığı manadaki demokrasi dehasına ekleme işidir.

İçinde yaşadığı içtimai hayatın ve hükümet şeklinin devlet adamına, ve devlet adamının değeri: İçtimai hayat ile hükümet şekline olan tesiri ile ölçülür.

Manastırların lağvı tarihi olan 1536 dan 1932 Bill reformüne kadar, üç asır boyunca İngiliz milleti, çiftçiliğe dayanan bir Aristokrasi ve Burjuva idi.

Büyük sanai başlayınca sahneye sermaye, iş ve ticaret pazarları arama meselesi de çıktı. İçtimai hayatın siması değişti.

1660 Restorasyonundan sonra İngiliz hükümet şekli, Aristokrasiden Demokrasiye doğru yön aldı. Siyaset sosyal bün-yeye ayak uydurdu. Bir devlet adamı, milletin ruh ve mizacını iyi anlamalı ve parmağını milletin nabzı üstünden ayırmamalı.

İngiliz hükümet sistemi, partiler esasına dayanır ve güzel hatipler yetiştirir. İngilterede devlet adamlığı, bir ferd olmaktan ziyade bir (Grup) tur. Bunun en güzel misali 1905 aralık ayından 1915 mayısına kadar çalışmış olan (Liberal kabine) dir.

Volpote gibi yirmi bir yıl, Lord Liverpool gibi on sekiz yıl iktidar mevkiinde kalanlar varsa da, üç asırdan beri, bu baktaki vasatı, beş yıldır.

İngiliz devlet adamları, çekirdekten yetişme, profesyonel siyasetçi değildirler. Bunlar politikaya: Umumî kültür dehasına dayanan, edebiyat, hukuk veya felsefeden gelmişlerdir. Şüphesizdir ki bunun hem iyiliği, hem mahzuru var.

Denizler üstü, koloni, iktisat... Bütün İngiliz işlerinin temel, tecrübe metodudur. Realiteyi en iyi bir surette kavrayarak her hangi bir donmuş kalıp içinde değil-dinamizm, akıcılık içinde çalışmak.

İngiliz devlet adamlarının başka bir genel vasfı da: Riyasız, ve tamamen samimî

— Devamı 22 inci Sayfada —

tesiri vardır. İngilterede cemiyetçilik ruhu dinî teşekküller ve ticarî şirketlerle daima uyum haldedir. Bir İngiliz İktisat Tarihçisi der ki: "İngilterenin on yedinci asırda kolonilere taşması, devletin değil şirketlerin taşması ile olmuştur. İmparatorluk, İngiliz devleti tarafından değil, şirketler tarafından kurulmuştur."

İktisadî ve ticarî refahta, devlet adamları kadar, şirketler kurmuş olan ticaret adamları da mühim rol oynamışlardır.

Cromwell, İngiliz devlet adamlığında bir Shakespeare dir. Yüksek vatan seveligini, dini duygu ile derinleştirmiştir.

Oliver Cromwell'in 1653 de Parlamentoyu kapatırken söylediği nutuk

"Burada oturmanıza son vermek, hayatın en önemli anlarından olacaktır. Zira sizler bütün faziletlerden uzak ve her türlü rezaletler içinde bir hayat yaşıyorsunuz. Sizler her iyi hükümete muhalif bir grühsunuz! para canlısı! ve, Esan gibi, yurdunuzu bir çanak çorbaya satan sefillersiniz!

Sizde şimdi tek bir fazilet kaldımı acaba?

Acaba sizde olmıyan tek bir ahlaksızlık var mı?

Atım kadar dindar değilsiniz.

Sizin Tanrınız: Altın

İçinizde, rüşvet alıp vicdanını satmış bir adam var mı?

İçinizde milletin eyilğine çalışan tek bir adam var mı?

Love you not defile this sacred place!

Ve Tanrı Mabedini, ahlâka mugayyir prensipler ve fena hareketlerle şeytan ini yaptınız mı?

Bütün millet nazarında en son kerteye kadar menfursunuz!

Siz buraya elem ve kederleri gidermeğe gönderilmişsiniz; kendiniz elem ve keder verici oldunuz!

Bunun içindir ki vatanınız sizlerin bu parlamentoda yapmış olduğunuz engisizyon işlerine son vermek üzere - beni bu ahırı temizlemeğe davet ediyor. Ve ben Tanrı yardımı ile ve onun bana verdiği kuvvet ile, şimdi o işi yapmağa geldim. Size şimdi

hayatınız bahasına buradan hemen defolup gitmenizi emir ediyorum. Çıkınız, acele defolunuz!...

İngiliz siyasetinde olduğu kadar edebiyat tarihinde mühim yer sahibi bir zatta Burkedir. Vakıa sabit bir yıldız olmadan ziyade bir kuyruklu yıldız olmuştur. İngilizce olup tamamen tecrübe mahsulü bir siyaset hikmetidir de. Devlet felsefesi ile tatbiki devlet adamlığı arasındaki çizgi üstündedir. (Parti)ler hakkında ilk nazariye irat eden odur.

Sömürge sistemini kuvvetlendiren tröstler hakkında ilk vakı fikirler onun-dur.

Küçük Pitt bir iktisadçı olup millî maliye ve ticaretin ihtiyatlı bir idarecisi idi.

İngiliz devlet adamları, eski Romalılar tarzında, atalarının faziletlerine saukırtı-lar.

Son yıllarda L.George ve Churchill de İngiliz Devlet adamları tarihinde önemli yer sahibi olmuşlardır.

Churchill, kuvvetli bir natiptir ve aynı zamanda eşsiz bir irade adamıdır da:

Aimanların en azını zamanında:

"Sizlere kandan, yorgunluktan, göz yaşlarından, terden başka verecek bir şeyim yok," hitabesi, İngiliz hitabet tarihinde eşsizdir.

Bu günkü İngiliz siyaseti: Aristokrasiden Demokrasiye doğru akmaktadır; Bu gün iş ve işçi meselesi ön plândadır. Kabine de böyle işçi partiden gelme zatlarla koalisyon kabinesidir.

İngiliz politikasının en mühim vasfı da şudur. İktidar mevkiine gelen zat veya parti, devletin içinde bulunduğu ana siyasetini, ana iktisadiyatını temelden değiştirmez. Değirmeni nasıl buldu ise onu daha iyi çevirmeğe çalışır.

Bütün bunlarda İngiliz millî terbiye sisteminin önemi en başında gelir

Rahmi BALABAN

TULUAT TIYATROSU NASIL ÇIKMIŞTIR

Meşhur Tuluat Üstatları, İlk Tuluat Sahnesi ve Kantolar, Ahmet Vefik Paşa ve Aksaray Tiyatrosu, Tuluat Tiyatrolarının Markaları, Meşhur Peruz Hanım, Devrin Komikleri...

Yazan: Kemal Kâmil AKTAŞ

Tuluat Tiyatrosu, Türk temaşa tarihinde yeri olan bir sahnedir. Tuluat bütün dünya milletlerinin tiyatrolarında görülmüş bir sahne tipi idi. Tuluat adı üzerinde müellifin yarattığı piyesi noktası noktasına oynanmayan, mevzuu hikâye ve masallardan alarak aktörün gelişi güzel macerayı kendi karakterine göre sürükleyerek oynadığı bir tiyatrodur. Tuluatta ekseriya mevzu değişmemekle beraber her oynayıta kelimelerde yerlerini değiştirmekte vaka mahiyetini kaybetmemekle beraber bir başka çeşni içinde cereyan etmektedir. Bizde ilk defa sahnede tuluat oynayan meşhur küçük İsmail efendidir. Merhum hatıratında şöyle yazıyor. 1285 de bundan 77 sene evvel İstanbulda meşhur Gedik Paşa tiyatrosunda Güllü Agop adında bir ermeni rejisörü Fasulyeciyan, Manakyan, Aleksanyan, Benemecyan, Atamyan, Ahmet Fehim, Ahmet Necip, Büyük İsmail, Biraderi Hamit, Mukbil, Küçük Nuri ile millî oyunlar oynayordu. Bir taraftan kör Mehmet Kâmil ağa idaresinde ikide orta oyunu kumpanyası oyun verirdi. Devrin Sadrazamı Ahmet Vefik Paşa tiyatroya meraklı bir zat olduğu için, Gedik paşa tiyatrosu direktörü Güllü Agop efendi ile bir mukavele yapmış. Mukavelede Agop efendi Türkçe oyun oynamak monopolini alıyor, bir şart ile, Kadıköy ve Beyoğlu taraflarında krokisi tesbit edilen yere tiyatro binası yaptıracmış. Güllü Agop efendi bu şartlara riayet etmediği için Ahmet Vefik paşa rakisiz kalan bu ermeni rejisörüne fena hâlde kırılmış bulunuyormuş. O sırada orta oyunu mevzularını sahnede oynamak

için Ahmet Vefik paşaya müracaat eden Küçük İsmail efendi bu müsadeyi almış Aksarayda meşhur (Dilküşa) kiraathanesi yanındaki meşhur şekerci Bursalı Şükrü efendinin yanındaki arsaya tahtadan bir tiyatro yaptırmış ve ilk tuluat tiyatrosu burada oynanmıştır.

Jönprömiye: Küçük İsmail efendi
Tiran Hain Büyük İsmail „
İkinci aşık Pandomiyacı Todori
Komik Komik Hamdi efendi
İhtiyar Ağah efendi
İkinci komik Kanbur Mehmet efendi

Kadın olarak o devirde dillere destan olan meşhur (Peruz) hanım ile Todori'nin karısı küçük Amelya hanım ile küçük İsmail efendinin karısı Tereza hanım bulunuyormuş. Todori efendi ile Peruz hanım Galata tiyatrolarında pandomiyaya oynamakla İstanbul halkı tarafından tanınmış simalar olduğundan Aksaray halkı bu iki tipi derhal tanımış, diğer aktörleri orta oyunundan bilip sevdiği için ilk tuluat sahnesi fevkalade memnunluk yaratmıştır. Tuluat tiyatrosunda mükemmel bir orkestra, Türkçe moda şarkıları, sahnede söylenen kantolar oyuna büsbütün çeşni ve neşe katmıştır. O devirde türkçeyi güzel söyleyen ermeni kadınları erkekten kaçmıyan bir hâlde sahnede çiftetelli oynadığını işiten tiyatroyu doldurmağa başlamış komik Hamdi etrafa kahkahalar serpmekte iken Abdi efendi komik olarak sahneye çıkmış. Nihayet meşhur komik Hasan efendi meydan almıştır. Tuluat tiyatrosu menşei buradan aldıktan sonra genişlemeğe başlamış. Komik Abdi efendi bir kumpanya halinde ayrı bir teşekkül

- Devamı 22 inci Sayfada -

Basınımızın Kazandığı Yeni ve Büyük Bir Eser

HAYÂLÎ BEY DİVANI

Yazan: Dr. Abdülkadir KARAHAN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Metinler Şehri Profesörü üstad Dr. Ali Nihat Tarlan, milli basınımıza yeni ve büyük bir eser kazandırmış bulunuyor. XVI Yüzyıl Türk Edebiyatının gerçekten Fuzuliden sonra en büyük şairi olan Hayâlî'nin Divanı, bu güne kadar, yalnız amatörlerce değil, bir çok edebiyatçılar tarafından da - şuarı tezkerelerindeki ve antolojilerdeki örnekler müstesna mahdud yazmalarından okunup işlenmiş değildi. Şairin hayatı hakkında da şöyle böyle, gelişi güzel denilecek beylik malûmata raslıyorduk.

Yeni yazının kabulü yirmi yıla yaklaştığı halde maalesef henüz dil ve edebiyatımızın bir çok önemli mahsullerini genç nesle okutabilecek imkânları yeter derecede aramış değiliz. Talebesi olmakla iftihar ettiğimiz bir kaç azimli edebiyat profesörü müstesna, bu alanda T. D. K. ve T. T. K. ndan başka ne bir zat, nede bir teşekkül, bu topraklarda insanların asırlarca edebî zevklerinin ifadesi olan eski yazımızın üzerinde esaslı şekilde durmak, divanları, münşeat mecmualarını, mesnevilerini yayınlamak arzusu ve ihtiyacını ileri sürmüş bile değildir.

Eski edebiyat metinlerinin açıklanmış üzerindeki derin vukufu emsalsiz olan Profesör Dr. Ali Nihat Tarlan, 15 yıl önce "Edebî Sanatlara Dair", adlı mükemmel etüdden başlayarak bir taraftan Şeyhî Divanını Tetkik (2 cilt), gibi erüdisyon meyvaları vermek, diğer taraftan fasikül fasikül "Tevhitler (I-IV) ile metin şerhinin dolaşık yollarını aydınlatan ve mütemadiyen yeni meyvalar kazandıran bir

ilim adamı olmak bakımından bütün edebiyat âlemine bağlı vatandaşların minnet ve şükranını kazanmış bulunmaktadır. Onun Nizami'nin "Leylâ Mecnun", u, Divanı ile başlayan İran Edebiyatından çevirmeleri "İran Edebiyatının", 150 ashife içinde özetlendirilmesine yol açtığı gibi "Nefî'nin", Farsca Divanı'nın tercümesiyle başlayan Türk Edebiyatının büyük simaları ve şaheserleri üzerindeki mesaileri de "Hayâlî Bey Divanı", ile taçlanmış bulunmaktadır.

Hayâlî Bey Divanı, Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dalmın 3 sayılı yayını teşkil ediyor. İstanbulda Bürhaneddin Erenler Matbaasında 1945 başlarında basımına başlanan bu Büyük kitap ancak son günlerde okuma heveslilerinin faydasına arz edilmiştir. Bu da gösteriyor ki Transkripsyon yapıldığı taktirde, bir divan basmak öyle her yiğidin kârı değildir. Bu divanı tetkik edenler, her misraın üzerine dökülen emeğini kolayca tarkedebileceklerdir.

Aylık bir Halkevi Dergisinin uzun ve yorucu bir Divan tetkikine elverişli olmıyacağını da düşünerek görüşlerimizi ve eseri tamtma ödevini kısaca yapacağız.

Hayali Bey Divanı: şairin hayatı, şahsiyeti ve şöhreti hakkında onbir sayfa tutan güzel ve esaslı bir etüdle başlamaktadır. (s. XI-XVII). Bunu bir sayfa tutan bir Bibliyografya, onu da dört sayfalık karşılaştırmalar (s. XIX-XXII) ve iki sayfalık Lranskripsyon (s. XXIII-XXIV) izlemektedir.

Asıl Divan: 94 sayfalık kasidelerden 348 sayfalık Gazeliyyat ve dört yapraklık

Mukataattan ibaret olup tam 450 sahife tutmaktadır. En sona Hayâlinin Âşık Çelebi teskeresinden alınma bir minyatürü ile, muhtelif yazma divan nüshalarının baş ve son sayfalarının fotokopileri ve bir de Hayâlî'nin mezarının fotoğrafı eklenmiştir. Divan böylece evvelâ şekil bakımından Avrupada oryantalits profesörlerin yayınladıklarından hiç bir suretle geri olmadıklarını göstermektedir. O kadar ki nusha farklarının gösterilişindeki özen, kullanılan transkripsyon harflerinin uygunluğu v. s. bakımlarından bazı üstünlükler de taşımaktadır. Burada akla gelebilecek eksik veya fark; her şiirin başına veya sonuna bahrının ve vezninin de konulmuş olmamasıdır. Kaside ve gazellerin numerotajı da dikkatle yapılmıştır. Benim Türkçede edisyon kritiğe riayet edilerek basıldığını gördüğüm yeni yazıt ile ilk divan budur. Bu itibarla da bu eser, yarın yapılacak diğer bu kabîl mesai için güzel bir nümune olmak meziyetini de taşımaktadır.

Hayâlî Bey hakkındaki tedkik bize şairin doğum yeri olan Vardar Yenicesi'nin XVI asırda bir ilim ve edebiyat merkezi olduğunu göstermekte ve orada kitap istisnâ işlerinin de ilerliliği belirtilmektedir.

Burada vesikalara dayanılarak Hayâlî'nin hayatı mümkün olan bütün genişliği ve doğruluğu ile anlatılmıştır. Yalnız şura tezkerelelerinin verdikleri malumatla kalınmayıp, bilhassa objektif psikolojik vesikalar olan şairin kendi şiirlerine de müracaat edilmiş olması, çok faydalı ve yerinde olmuştur.

Hayâlî'nin değeri zamanı şairlerinin şahadetine de dayanılarak anlatılmıştır ki bu ayrı bir mümtaziyet sayılmak gerektir. Safî'nin daha o vakitlerde onun için "Hafızlanur Hayâlî," demesi enteresan ve doğru bir görüşün ifadesidir. Bu tetkikte Gibb, Krimskiy gibi Avrupalı (İngiliz, Rus) araştırmacıları da baş vurulması, şairimizin garphılar tarafından nasıl anlaşıldığını gösterme yönünden hayırlı olmuştur.

Ancak bu suretledir ki Hayâlî'nin daha sağlığında Şah Tahmasıb meclsinde beyitleri okunan bir şair oluşunun ve onun şöylece kendini haklı olarak övüşünün anlamı aydınlanmış oluyor.

Ben Hayâlî Rumda bir rind-i aşamiken
Câm-ı Fagfuru içre Hakan-ı Türkistan
Bana.

Karşılaştırmalar bize Üniversite kütüphanesindeki türlü nüshalarla Fatih, Ayasofya, Murat Molla, Ali Canip nüshalarının etrafınca tavsiflerini açıklamaktadır.

Bazıları Transkripsyonun belki aleyhinde bulunacaklar burada XV ve XVI asra ait metinlerdeki yazılış ve hareketlenişin tesbit edilmiş olmasının mutlaka telaffuza uygun olup olmadığının münakaşasına girecekler ve belki de bunların kelimelerin şeklen gramier bakımından durumlarını belirtmek için böyle olduğunu söyleyeceklerdir. Fakat sayın hocamız zaten bu ihtimalleri önceden hesaba katmış ve bunun cevabını da vermiştir. (s. XXIV) Metne sadakat için gerçekten böyle hareket edilmesi lâzımdır. Ve temenni edilir ki bundan sonraki yayınlarda da bu usûl göz önünden uzak bulundurulmasın.

Hayâlî'nin kasidelerindeki inceliği ve lirizmi duymak için uzun boylu uğraşmak gerekmez, Onun:

Dilâ bu menzil-i virana sanma cay-i
sürür
Ki kasr-ı dehre bulunur hezar dürlü
kusur

Matlahı ilk kasidesi bile bir fikir edinmeğe yetiyor, Şairin:

Hayâlî mülk-i suhande aceb mi olsa
emîr
Ki verdi Husrev-i mülk-i suhan ana
menşûr

Derken bir inancı, hatta bir gerçeği belirtmiş olduğunu bu Divanı okuyanlar teslim edeceklerdir.

— Devamı 22 inci Sayfada —

HALK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI:

Elesger'in Neşredilmemiş Şiirleri

Hikmet DİZDAROĞLU

— 15 —

Hecer (1) hanım kaş gözün teherinde (2)
Het (3) yazsam kur'anda aya tüşer mi
Kaldır nikabını mah cemahtından
Hüsün nuru tevellâya tüşer mi
Saklasan kapında ben ollam (4) nöker (5)
Tişlerin mirvarı (6) leblerin şeker
Seni gören bu dünyadan el çeker
Dahi gayri iltimaya (7) tüşer mi.
ELESGER'in var bana iitkadı
Zuhur edip güzelliğün beratı
Hüsün sadağası canın zekâtı
Menim kimi bî-nevaya tüşer mi

— 1 —

— 16 —

Dedim gönül içme aşkın câmını
Bu gen (9) dünya sana dar olacaktı
Ne bel(10) dost ol ne zehmetten incisin(11)
Dost yolunda baran kar olacaktı.
Gel gönül gel uyma sen bu dünyaya
Helâldan kesbeyle özüne maya
Zulümkar haramhor yetişmez boya
Dosta hain bakan kor (12)olacaktı.
ELESGER bilmedin sen dünya sirin
Karanlığa ışık acıya şirin
O zaman harayla (14) merdlerin pirin
Dar gününde sana yâr olacaktı.

— 17 —

Kâmil avcı ölmeyince usanmaz
Elden koymaz (15) bele serhoş maralı
Aşk oduna yanan aşıkâre yanmaz
Pinhan kinhan benim kimi saralı (16)

III

Öldürseler korhum yohtu kanımdan
Yolunda geçmişem baş u canımdan
Terk oldum vatandan hanumanımdan
İnsaf döğül gezme menden aralı.
Âşık ELESGER'em söylenir adım
Budur yuragimde metleb (17) muradım
Senin er'in (18) ölsün benim arvadım
Gezek her ikimiz yaşlı yaralı.

— 18 —

Dürdenedi [20] kara taşlar içinde
Hesret gözüm gören kimi [21] tanıdı
Gönül bî-bafadı [22] salmaz ki yâda
Göz duyuydu göz tik mehribanıdı.
Yanakların güldür hiç solmaz henden
Cismide [23] melekse neslide [24] insan
Gonca dehanında mirvarı denden
Enlebi [25] leblerin can dermanıdı.
Adım ELESGER'di menem GÖÇÇE'li
Elest âteminde demişem beli [26]
Hem aşğam hem apdalam hem deli
Canım bu gözelin yol kurbanıdı.

Lügatlar: 1 Hecer: Hacer- 2 Teher. Benzer. 3 Het- Hat. yazı. 4 Ollam- Olurum. 5 Nöker- Hizmetkar. 6 Mirvarı- İnci. 7 İltima- İltimas. halk arasında iltimastan bozma olarak "arz u" manasına kullanılır. 8 Barat- Berat. 9 Gen- Geniş. 10 Bel- Böyle, vezin zaruretile böyle kullanılmıştır, aslı bele. 11 Incisin- Incinsin. 12 Kor, Kör. 13 Sirin, Sırrını. 14 Hara- Nere. 15 Elden koymaz- Bırakmaz. 16 Saralı- Sararır 17 Metlep- Matlup. 18 Er- Erkek, zevce. 19 Arvat- Avrat, Karı. 20 Dürdene Dürdane. 21 Gören Kimi- Görür Görmez. 22 Bi-bafa Bi-vefa 23 Cismide. Cismide. 24 Neslide. Nesilde. 25 Enlebi, Bal, Şeker 26 Beli, Evet

— 19 — (*)

Ârif olan gelin size söylüyüm
İğit sözü merd merdane yahşısı
İğit gerek dediğinden dönmeyin
Be-İlgardan [27] bir zenane yahşısı.

Kalbi düz olanın evi hec [28] oldu [29]
Konşuya geç bakan gözü ac oldu
İki arvatlık zeh [e] rden ac [ı] oldu
Bez gedirsem bir canane yahşısı.

ELESGER dostundan bâde içinde
Keş eyleyip merd namerdi seçende
Güzeran hoş olup gün hoş geçende
Bir sen bir yâr birde hana [31] yahşısı.

— K —
— 20 —

Cilvelenif ne durursan karşımda
Anak sana kurban ay sarı köynek
Meleksen cihfsan cennet bağından
Hiç kes[33]olmaz sana tay,[34] sarı köynek

Doymak olmur işvesinden nazından
Fere keklik [35] kimi hoş avazından
Yel vurdu peçesin attı yüzünden
Ele [36] bildim doğu ay, sarı köynek.

Güzelsen tarifiñ düşüp mahala [37]
Zer kemer yaraşır kamete dala
Leb gonca tiş inci yanağa lala
Çekilip kaşların yay, yarı köynek.

Vesfini söylüyüm gafletten ayıl
Gerdana yaraşır kızıl hamayıl
İ'asretin çekenler oluplar sayıl (38)
Yağır (39) kapılardan pay sarı köynek.

Dudu dilli servi boylu salatin
Budur merhamet budur saltanatın
Gönder ELESGER'e gelsin halatın (40)
Etme emeğini zay (41), sarı köynek.

— M —
— 21 —

İster asdır ister yâra gul eyle
Koymuşam yolunda kol, incimerem (42)
Sen benim cananım ihtiyarımın
Alsın da canımı al, incimirem.

Gözüm kaldı kirpiğinde kaşında
Gul et durum kolu bağlı karşında
Kazdır mezarımı bulak (43) başında
Sal sinem üstünden yol, incimerem

ELESGER'em aşk oduna kalanam
İzin versen yâr başına dolanam
Elli yol (44) çapılam (45) yüz yol talanam
Bir şey döğül devlet mal, incimirem

— 22 —

Ala gözlü senden ayrı tüşeli
Hicrannan gamınnan(46) keyf eylemişem
Ahu vaynan günüm geçti dünyada
Dert alif gam satif nef (47)eylemişem

Senden ayrılalı bir dem gülmerem
Ölüm de çetindi ölebilmerem xx
Günahkârım sana gelebilmerem
Bağışla taksirim sef (48) eylemişem.

Hasret koyma körü göze amandı
Yandı bağrım körü göze amandı
Kimi sözü çekmez yüze amandı
Hezeyan danışıl laf eylemişem.

İnsafdı mı güle hemdem hâr ola
Bülbül gide gül dibinde zâr ola XXX
ELESGER der bele bir bezar ola xxxx
Eridif gövheri sât eylemişem.

Geydirdim Gülzar'ım (49) koştı bulaga
Avçı beresinde (50) maralı gördüm.
Yatıp ingildiyir (51) durup boylanır (52)
Bir nece yerinden yaralı gördüm.

Zalim avçı onu koyup nişana
Delip yüregini boyayıp kana
Yıkılıp çövrülür o yan bu yana
Kesiliptir sabr-u kararı gördüm.

Tebip olsam yaraların bağlaram
Sinem üstün(53)düğünlerem(54)dağlaram
ELESGER'em çaylar kimi çağlaram
Anan baladan aralı gördüm

Bu koşma, üçüncü kitabı noksan olarak, daha önce kıymetli arkadaşım M. Fahrettin Kırzioğlu tarafından (Çınaraltı) dergisinde neşredilmişti. (Bk. Çınaraltı, sayı: 23).

(xx) Veya: Canımdan geçsen de a'adilmerem
(xxx) Veya: Ne insafdı güle hem dem hâr ola
Tarlın ulağında güle sar ola.
(xxxx) Veya: ELESGER ister ki bir bazar ola.

27 Be-İlgar: Burada cesaretsiz, tembel manasına
28 Hec. Hac. 29 Olu. Olur. 30 İçende. seçende
keçende İçtiği zaman. 31 Hana. Hane, ev. 32
Köynek. geçtiği zaman, geçtiği zaman. 33 Hiç
kes. Hiç kimse 34 Tay. eş arkadaş. 35 Fere kek-
lik. Dişi küçük keklik 36 Ele. Öyle. 37 Mahal.
Bölge çevre dolay. 38 Sayıl. Sail dilenci. 39 Yağır
dağıyor. 40 Halat. Kız almak için verilen eşya
başlık. 41 Zay. Zayi. 42 incimerem, incinmem
incinmiyorum. 43 Bulak. çeşme. 44 Yol. kere, defa
45 Çapılmak. Talana, yağmaya uğramak. 46 Hic-
rannan gamınnan. Hicranınia, gamınla. 47 Nef.
Nafi, faydalı, burada kâr manasın kullanılmıştır.
48 Sef. Sehv. 49 Gülzar, Gülizar. 50 Bere, koyu-
un sağıldığı yer, burada tuzak manasına. 51 Yatıp
ingildiyor. Yatıp iniyor. 52 Durup boylanır. Kalkıp
uzanıyor. 53 Sinem üstü. Sinem üstüne 54 Dügün-
lerem. Dügümlerim.

İLKOKULLARIN RESİM SERGİSİ

Kadri ATAMAL

22/Nisan/1946 pazartesi günü çocuklarımızın sevinç çığlıkları arasında geçmişten sesler, gelecekte güzellikler yaratacak bir havanın duyguları arasında bulunuyordum. Artık dönmiyen ve dönmiyecek çocukluğumuzu anmak bile insana tatlı bir gülümseme veriyor.

İzmir bugün daha çok güzel ve hareketli... Her anne ve her baba çocuğıyle meşgul.... Hatipler çocuklardan, sevincini duyduğumuz bu günden konuşuyor. Saçları beyaz kordelalı papatye başlar, temiz yüz-lü nurlu çocuklar heyecanımıza renk vermekte çok haklı. Onlar da büyüyecekler, güzel günler görecekler babalarının çocukları olduklarını isbat edecekler.

Güzel İzmirimizi süsleyen vekarlı haliyle kültür hareketinin ışıklarını aksettiren Halkevimiz bizi her bakımdan ilgilendiriyor. Merkez İlkokulları arasında resim müsabakası bugün başlayacaktı. Jüride bulunan tanıdıkların yüzleri gülüyor; panolarda bulunan resimler 8-12 yaş arasındaki yavrularımızın muhtelif sınıflardan örnekler taşıyor. İlkokul öğretmenleri bu resimleri ünitesine göre çalıştırmış, dersin işle-mesini temin etmiştir.

Duyguların sahipleri bugünün çocuğı, yarının muhtelif kıymetlerde ve çeşitli ölçülerde hazırlanmış büyükleri olarak karşımızda canlanıyor. Resimlerin her biri elektrik fenerleri gibi. Birdenbire düğmeye basılınca hepsi aydınlanıyor, bu ışık dolu oda insana huzur ve umut yüklü samimi bir sanat havası taşıyor. Eğer bu kıymetler teş-

vik görür ileri günlerde de aynı hava içinde bu sanatın sevgisini yaşarlarsa geleceğin meşhurları olacaklarında hiç şüöhem yoktur. İşte on üç resim arasında birinciliği alan ressam Âbit Elderin kızı Olcay Elder Buca Birinci İlkokul talebesidir. Sulu boya Paysage-ları renp ahenkliği ve görüş kabiliyeti çok güzel. Anlayışıda tıpkı babası gibi yarının iyi bir ressamı olacağı umudunu veriyor.

İkinciliği Gazi İlkokulundan Belediye Şehir Tiyatrosu kıymetli Rejisörü alkışladığımız Avni Dilligil'in oğlu Erhan Dilligil'in Mavi armoniler içinde ağaçlı bir paysage'i gördüm. Bu çocuğun görüşleri ahenkli ve renklerdeki armoniler bize devamlı çalışmalarıyla yakın zamanda iyi eserler vereceği umudunu verdi.

Üçüncülüğü Cumhuriyet İlkokulundan Süleyman Çalışkan aldı. Bu yavrunun manzara resimleri de tabiata sadakatı ve sakinliği, renk güzelliğiyle dolu idi. Başka derece almış eserler arasında: Halitbey okulundan Esin Kesiroğlu, Buca İlkokulundan Fahamet Yurteri, Yıldırım Kemalden Burhan Birtan, Gaziokulundan Erol Gomel, Buca okulundan Aytekin, Cühuriye-okulundan S. Görgeç, Cumhuriyet okulundan Handan İlaslan,, Koçatepeden Fatma, Ülkü okulundan Azmi İnel,

Hepsi güzeldi. Hepsinde ayrı bir heyecan vardı. İlkokullar sergisini kıymetli bulalım. İştirak edenleri tebrik edelim.

KIZIM!

Çok hoşsun, çok cicisin
Güzelsin, biricisin
Altın, cımas, incisin
Sözüme inan kızım.

★

Adeta dil gözlerin
Emsalsiz, bil gözlerin
Yeşil, yeşil gözlerin
Katar cana, can kızım.

★

Tatlı dil, güler yüzün
Çektirmez sana hüznün
Çoktur tadı gündüzün
Arama zından kızım.

★

Pembeyi, beyazı seç
Neş'eli avâzı seç
İlkbaharı yazı seç
Kara kış yaman kızım.

★

İyi duy, iyi ara
Düşünme kara, kara
Bu dünyada her yara
Bulur bir derman kızım.

★

İyiye, güzele kan
Işık olmak için yan
Gözlerini hiç bir an
Kaplamaz duman kızım.

★

Her şeyi iyiye yor
Dağıl bu O kadar zor
Kimden istersen git sor
Güzeldir cihan kızım.

★

Çiçekler renk renk olur
Hem bol, hem de tek olur
Cennette Melk olur
Sen gibi insan kızım.

★

Gösterecek bir gün HAK
Güzel başında ak, ak;
Mum çiçeği, tel duvak
Hep gül Neriman kızım.

YANIKOĞLAN

BAHARINA
DOYAMAYAN ŞAİR

Yayla Dumanı şairi Ömer Bedrettin'i kaybettik. Tabutunu, bülbül sesi duyulan bahçeler arasından geçerken yeşil bir bahar değil, kuru dallar gözledi!.. Bu pek zamansız ölüm, duygulu şairimizin içli ve gerçek hareketini gönüllerimizde bir kat daha artırdı. Bundan sonra yaklaşan her bahar, ruhumuzda Ömer Bedrettin'in hasretini sızlatacak.

Bütün şiirlerinde yurda, yurdun dağına taşına, bahçesine bağına, yaylasına dumanına derinden bir sevgi duyan ve bu sevgiyi öz ve olgun sanatiyle şekillendiren Ömer Bedrettin, tabiatın üstün yaratılmış oğullarından dı. Ne yurda karşı sevgisini, ne de şairliğini, sessizliğini aşan bir gösteriş çığlığına boğmadı. Gözünde bir damla suyun nasıl deniz olup taşıdığını, yemyeşil ormanlarında yaşayanlara gönlü ile nasıl karıştığını, göllere sıçrayan yurd dağlarının korkunç yüksekliğinde bulduğu sonsuz şiiri dile getirirken, Anadolu'yu bizleri ne kadar candan sevdiğini ve tanıdığını gördük. Onun zamana sığmayarak, koca Barbaros'un deminde levent olmak isteyen ruhunda, Barbaros'a has bir kahramanlık duygusu yaşadık. O, yurd sevgisini yurd çapında kavradı; eserlerini bu sevginin engin ve tılsımlı coşkunluğuyla ördü.

Ömer Bedrettin, bir yaralı baba olarak, körpe körpe ölümün pançesine verdiği çocuğu için, yurdun taşı toprağı ile söyleşirken bile yurd sevgisini dilinden bırakmadı. Sarıkız Mermerler'ini okuyan onda, bu sevginin ne kadar derinlere işlemiş olduğunu anlar. İnce bir dağ sümbülü gibi solup düşen çocuğuna, Sarıkız'ın gözyaşlarının damladığı bir yerinden küçük bir mermer parçası dileyen yaşlı Şair ölen yavruya yurdun gerçek rengi içinde ne ölümsüz bir anıt kurdu?

"Darsun bir baharlık ölüm kervanı!..", diyen Ömer Bedrettin'i ölüm, aramızdan çok erken alıp götürdü. Ona, yüreklerimizde kuracağımız anıt için çam kokulu yurd çiçeklerinden renkli çelenkler örmeliyiz; ta ki, bu çelenklerin ortasına; "Baharına doymayan Şair diye yazılsın..."

Coşkun ERTEPINAR
(ÜLKÜDEN)

KARACASU

II

Kuruluşu ve ilk Sekenesi

- 6 ncı Sahifeden Devam -

Karacasu'yun ne zaman kurulduğu hakkında hiç bir tarihi vesikaya tesadüf edilmemiştir. Herkesin üzerinde birleştiği rivayete göre bugün Cuma mahallesi adını taşıyan Karşıyaka'nın doğusunda Yalın Ayakların bu şehri kurduğu ve ilk sekenesinin de bunlar olduğu anlaşılmaktadır. Karşıyaka'da inşa ettirilen ve ilk namazının Cuma günü kılınması hasebiyle bu civara Cuma mahallesi adını verdiren tarihi caminin batı kapısının güney kanadındaki bir yazıda Karacasofî tarafından yaptırılan bu caminin 1181 yılında Hacı Mehmet tarafından tamir ettirildiğini görmekteyiz. Ve sonra Karşıyakada caminin batı kapısının kuzey kanadına bitişik çeşme kitabesinde 1000 tarihinin görülmesi ve bunlara ilâve olarak Hacı Ali ağa medresesine müderris tayini için verilen 1129 tarihli vesika ile Karşıyaka ile Karşıyaka'yı birbirine bağlayan ve kızderesi vadisi üzerinde kurulan taş köprüünün doğu cephesinin güney tarafındaki 1168 tarihleri ve saniyen "Aydın Tarihi"nden öğrendiğimize göre miladi 1522 Kanunî Sultan Süleyman'ın burada ikamet etmiş olmasına bakılarak bu şehrin kuruluş tarihinin çok eski olduğu anlaşılmaktadır.

Çarşıyaka ve Karşıyaka gezilecek ve tarihi eserler tetkik edilecek olursa Karşıyaka'nın Çarşıyaka'dan evvel kurulduğunu anlamak kolaydır. Çarşıyaka'da 1000 hicrî yılına ait bir çeşme ve 1179 hicrî tarihinde inşa edilmiş Çukurhan'ın bulunmasına rağmen ekseri eserlerin inşa tarihleri 1200 hicrî yılına ait bulunmaktadır. Kızderesi üzerindeki tarihi köprüden (inşa tarihi 1201 hicrî yılı), inşa eski olması bize ilk kuruluş yerinin Karşıyaka'nın

şimdiki cami önünün doğu kısmı olduğunu isbata kâfi gelir zannındayım.

Tarihi bir vesikaya isnat etmemekle beraber bugün Çarşıyaka ismi verilen kısım o zamanlarda fevkâl'ade ormanlık ve sulak imiş. Halk buranın sulak, havasının temiz olması ve bilhassa yapacağı evin kerestesini Karşıyakadan Çarşıyaka'ya çekmiştir.

(*) Fermanın sureti: "Yenişehir Aydın kazasına tabi Kasabai Karacasu da müteveffa Hacı Ali ağanın müceddeten bina eylediği medresesine yevmi 10 akçe vazife ile bişartı vakıf tedris şartı ile bir müderris lâzım olmakla işbu evrakı tefkiirefiüşşan hakamı gıdvetül ülemail muhakkığın muma zide ilmehu..... ehliilim ve sahibi fazilet ve her veçhile mahal ve müstehiktir. de-yu tavsiye olunup beratı alışanın verilmek ricasına gıdvetül gızatül müslimin Yenişehir Aydın Kadısı Mevlâna İbrahim zade fadlanın arzylediği alemül ülemail mütebahhirin afdalül gızatül müteverriin bilfiil şeyhülislâm Mevlâna Ebu İsmail..... fazaili işaret etmegin hakkında mezidi inayeti padişahanem zuhura getirip Mevlâna mu-maileyhin işaretiyle 1129 senesi rebi-ülahirinin 22 ıcı günü tarihiyle müverrah verile rüusu hümayunun mucibince mahalline kayıt ve tavsiye edip öz-rü şehri olmadıkca naip isdihdam et-meyüp binnefs hizmet etmek şartıyla bu beratı hümayunu verdim. Ve bu-yurdum ki, mezbur muma zide ilmehu varıp tedris şartıyla medresei mezbur-da müderris olup hizmeti lâzımasın meri ve müeyyet kılındıktan sonra yevmi on akçe vazifesi evkatı mezbu-ru mahsusunda....

Rebiülahir sene tisa işrin mie ve elf

HALKEVİ HABERLERİ

Millî Şefimiz İsmet İnönü 17 Nisan 1946 gününde Ulus gazetesinde İlk öğretim konusunda çok verimli bir makale yazmışlardır. Köy enstitülerinin yıl dönümü dolayısıyla yayınlanan bu makale yüzyıllar boyunca ihmal edilmiş olan en büyük davamızın, ilk öğretim davasının ne kadar derin bir kanunla ele alınmış ve kısa bir zamanda ne kadar ileri götürülmüş olduğunu ifade etmek bakımından ayrı bir mana kazanmaktadır.

Millî Şefimiz bu yazılarında bu konuda rastlanan zorlukları belirterek bilhassa şunları tebarüz ettirmişlerdir.

Millet hayatını ilgilendiren her türlü meselenin, siyasî partilerde uğraşma konusu olması tabiidir. Bunca yıllık tecrübeden sonra, köylerde ilk öğretimi az zamanda gerçekleştirmek için, bir usul bulduk. Hevesle ve azimle bunu takibediyoruz. Yeni siyasî Partilerin, ilköğretim işin de takibolunan usule ve gavretlere karşı vaziyet almamalarını, memleketin kültürü menfaatine, çok sevinçle karşıladım. İlk öğretim işinin başarılanmasında, hepimizin birbirimizin gayretini teşvik etmemizde, yalnız tayda vardır. Bu takdirlerini söylerken, ilk öğretim meselesinde halkı aldatup avutma yolunu tutan propagandaçılara karşı, duyduğumuzu söylemek de vazifemizdir. İlk öğretim meselesinin bir demagolejiye kurban edilmemesi için bütün kuvvetimizi kullanacağız. Pek az yerlerde ilk öğretime, ilkokul yapılarına karşı hükümet aleyhine propaganda olsun diye türlü şeyler söylendiğini işitiyorum. "Şehirlerin okullarını Devlet yaptırıyor; köylerinkini köylüler yaptırıyor. İlkokul yapmak çok güzel şeydir amma, takir köylü bunu nasıl yapsın?", gibi sözler işittiklerim arasındadır. Böyle söyleyecek adamlar, Hükümet politikasına karşı propagandadan zevk alanlar arasında daima bulunabilir. Vatandaşlarımız bunların samimî olmıyan aldatıcı zehirlerine karşı uyandırmak iste-

rim. Zaten biraz dikkat ederlerse bu propagandaların, çok zaman herhangi siyasî bir partinin fikir kaynağından değil, köylünün cahil kalmasında öz mentaati olanlardan geldiğini hemen görecektir.

● İkinci İnönü zaferi

Bu münasebetle 1 Nisan 1946 günü Halkevinde parlak bir tören yapıldı. Zafarin önemini değişik yönlerden belirten konuşmalardan sonra askerî bandonun çaldığı, marşlar dinlenmiştir. Bunun arkasından İzmir Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu talebelerinin teşkil ettiği koro halk türküleri söylemişler ve çok alkışlanmışlardır. Aynı gece Halkevi Temsil kolu Para Delisi piyesini başarı ile temsil etmişlerdir.

Halkevi Güzel Sanatlar kolu orkestrası 30/3/946 günü Mozart'ın eserlerinden mürekkep güzel bir konser vermiştir. Konsere başlamadan evvel Mozart'ın hayatına ait bir kaç safha projeksiyonla gösterilmiştir.

● 23 Nisan bayramıda zengin bir programla kutlandı. 22 Nisan Pazartesi günü saat 19 da Spor kolu, Halkevi ile Atatürk heykeli arasında bir koşu tertiplemiştir. Saat 17 de İlkokul öğretmenlerinin resimlerinden mürekkep bir sergi açılmıştır. 23 Nisan Salı günü İzmir İlkokullar öğretmenleri için bir balo verilmiştir. Geceleyinde Karagöz ve Sinema oynatılmıştır.

● Halkevi Temsil kolu 28/4/946 günü "Bir Doktorun Ödevi", piyesini oynamıştır. Amatör gençlerimiz bu eserde başarı göstermişler ve seyircilerin takdirini kazanmışlardır.

● İzmir Halkevi spor koluna bağlı olarak bir satranç şubesi kurulmuş bu mürakabe İzmir satranç oyuncuları Halkevinde toplanarak bir turnuva yapılmasına karar vermişlerdir.

Demokrasi - İlk Öğretim - Tek Dereceli Seçim

Emin ERİŞİRGİL

Bir babanın, Türk demokrasisi hakkındaki sözlerini belirten bu özlü yazıyı Ülkünün 111 nci sayısından aldık.

23 Nisan bizim için Demokrasi bayramıdır. Bundan 26 Yıl önce Türkiye halkının Ankarada toklanan temsilcileri memleketin dış düşmanlara karşı savunması için tedbirler düşünmeği yeter görmediler, Türkiyede halk temsilcilerinin murakabesi altında ve halk menfaati için işleyen bir hükümet kurular,

23 Nisan gününde bir aydın baba benim yaşımda oğluna Osmanlı İmparatorluğunun son günlerindeki iç ve dış tehlikeleri canlandırdıktan ve Ankarada bir Halk Hükümeti kuranların yüreklerindeki heyecanı anlattıktan sonra şunları söyledi.

"Oğlum Demokrasi denilen rejimlerin vasıfları arandığı zaman bunlar bir takım hukuki kurumlar gibi görülür. Hukuk bilginleri tarihin muhtelif devirlerinde türlü sebeplerle demokratik hükümetler kurmuş olan memleketlerin birbirine benzemeyen kurumlarını bir tarafa bırakırlar, fakat hepsinde bulunan kurumları ahırlar ve bunların fikrî temelleri gibi görülen hukukî ve felsefî prensipleri araştırırlar ve bu prensipler yoluyla demokrasi rejimini anlatırlar. Demokrasiyi böyle açıklama şüphe yok ki güzel ve çekicidir. Fakat bunun iki noksanı vardır ki asla unutulmamalıdır: Bunlardan biri bu kurumların türlü memleketlerde ne sebeplerle ve nasıl geliştiğinin anlatılmamış olması, yani tarihe karşı bilerek göz yumulmasıdır. Diğer bu felsefî prensiplerin çok zaman apaydın farzolanmasıdır. Sen, oğlum demokrasinin bu hukukî tarifelerine de, açıklamalarına da merak et, buna diyeceğim yoktur. Fakat demokrasi kurumlarının türlü memleketlerde ne gibi güçlüklerle karşılaşarak geliştiğini öğ-

renmeği asla ihmal etmemelisin. Böyle yapmazsan bilgin çok yarım olur.

"Türk demokrasisine de bu gözle bakarsan 23 Nisanda kurulan rejimin ne güçlüklerle karşılaştığını ve bunları yenmek için Cümhuriyet Hükümetinin neler yaptığını anlarsın. Bensana bunları şimdi söyleyecek değilim. Yalnız, demokrasiyi gerçekten sevenler ve bunun gelişmesi için çalışanlarla bu kelimeyi şu veya bu maksatla kullananları ayırt etmek için bir iki nokta üzerinde duracağım.

"Bilirsin ki demokrasi, halk oyuna dayanan rejimlere verilen addır. Halk demokrat memleketlerde Anayasada yazılı zamanlarda oyunu beğendiği program lehinde kullanarak hükümet işlerine istikamet verir ve böylece seçilen temsilcileri vasıtasıyla hükümeti kontrol eder. Bir vatandaşın oyunu düşünme taşın ve milletin menfaatına uygun şekilde kullanabilmesi için gerekli şartlardan biri, olmazsa. İlk okul öğretimiyle kazanılan derecede bilgi sahibi olmasıdır. Onun için sen ilk öğretimi yaymak için çalışanlara engel çıkaranlar görürsen, bilki bunlar dilleriyle ve yazılarıyla ne derlerse desinler demokrasi istemiyorlar demektir.

"Demokrasi yurddaşların oylarını hür olarak kullanmalarını gerektirir. Türk köylüsüne toprak vererek ve çalışmasını sağlayarak onların düşüncelerinde ve hareketlerinde tam hür olmaları için çalışanların hareketlerini beğenmeyenleri görürsen, anlaki bunlar gerçekten demokratik hükümeti sevmiyorlar ve başka türlü bir rejim istiyorlar.

- Lütfen Sahifeyi çeviriniz -

TULUAT TIYATROSU NASIL ÇIKMIŞTIR

K. KÂMİL AKTAŞ

- 12 nci Sahifeden Devamı -

Komik bir başka türp ile şöret bulmuştu. Komik Abdi efeudi tiyatrosu, Handehane Osmanî Kumpanyası markası ile çalışır ve öyle tanır. Kumpanya müdürü bu markanın altında (İdareî Abdi) terki-bi ile işaret edilirdi. Komik Hasan efendi kumpanyası (Hayalhane Osmanî) kumpanyası markası ile icrai lûbiyat eder idareî Hasan terkibi ile göze çarpardı. Komik Şevki efendi tiyatrosunun markası Eglence Hane Osmanî kumpanyası (İdareî Şevki) idi. Komik Hamdi efendi 1298 de bir ramazan gecesi yıkılan tiyatrosundan müterssir olarak sahnede oyun oynamamağa yemin ettiği için sırf bahçede orta oyunu oynamakla şöret bulmuştu. 1313 de Yunan muharebesini müteakip Abdülhamit komik Abdi efendi yi sarayına aldığı için komik Hasan efendi İstanbulun yegâne komiği olarak kalmış, Tuluat sahnesinde İbîş rolünde hepsini geçmişti. Tuluat sahneleri etrafında Hüsnü, Sezaî Atıf, Çolak İbrahim gibi komikler de meydana çıkmış ise de revaç bulamamış idiler. Tuluat tiyatrolarında bazı irfanıdar tipler mevzuu kavriyama-mak, manasızlık içine dalmak, abur cubur muhatıralar yaratmak gibi soğukluk-lara saptıkları için Hükümet tuluat sahnelerini kontrol etmek lüzumunu duymuş piyessiz gelişi güzel oyun oynamamağa mbsade etmemek mehuriyetine girmişti. Son dev'in tuluat komiği Hasan efendi kelime oyunlariyle cinaslarda çok yüksek bir mevki tutmuş, vefatından sonra komik Naşit o janrı da bir müddet yürümüşü. Bugün tuluat tiyatrosunu ihya eden İsmail Dömbüllü ile komik Şevki Ahmet ve arkadaşlarıdır. İstanbul Eminönü Halkevi şubesi her sene tuluatı, orta oyunuyla ihya etmekte eski nesil kadar yeni nesilde hoşnut etmektedir.

HAYALİ BEY DİVANI

- 14 üncü Sahifeden Devam -

Türk Edebiyatına yaptığı geniş hizmetlerle edebiyat seven gençliğin bağlılığını kazanan sayın Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan'ı bu son ve baha biçilmez çalışması hasebiyle bir kere daha kutlarken, yazımızı, ikinci beyiti bir şaheser olan, Hayalî'nin şu gazeli:

Nlgârâ bezm-i hüsnünde dil-i mestâne-müz kaldı
Perin yakmış cemalün şem'iea pervanemüz kaldı

Anı hoş tut garibündür efendi işte biz gitdük
Gönül derler ser-i kâyunda bir divanemüz kaldı

Yürek kan oldu hicrandan vücudum çekti el candan
Feda oldu yoluna cümlesi zira nemüz kaldı

Başımdan akıl ise gitti dil ile can revan oldu
Ten-i biitibar adlı kuru viranemüz kaldı

Hayalî devlet-i biitibara bakmadan gitdün
Bize besdür bu kim dillerde bir efsanemüz kaldı.

Ve şu enfes beyiti ile bitireceğiz:
Deme yolumda komaz bir taş bir taş üstüne.
Her ne hüküm var ise can üstüne baş üstüne...

"Oğlum gazetelerde okuyorsun, bundan böyle memleket halkı doğru-dan doğruya milletvekillerini seçecektir. Gelecek seçimde sende oy sahibi olacaksın. Ben ozaman sağ olurmuyum bilmem, fakat sandık başına gittiğin zaman 23 Nisanda Ankarada Halk Hükümet kuranların duyduğu heyecanı duy, oyunu kullanırken onların izinde yürümeği bir vatan borcu bil,

Ben bu babanın sözlerini Ülkünün okuyucularına zevkle naklediyorum.
ÜLKÜDEN



TÜRKİYE İŞ BAKASI'NIN

KÜÇÜK CARİ HESAPLAR 1946 İKRAMIYE PLÂNI

ÇEKİLİŞLER: 2 OCAK, 2 MAYIS, 27 AĞUSTOS, 30 ARALIK
TARİHLERİNDE YAPILIR

1946 İkramiyeleri

2	Adet	A R S A			
1	"	3000	Liralık	=	3000 Lira
2	"	2000	"	=	4000 "
3	"	1000	"	=	3000 "
8	"	500	"	=	4000 "
15	"	200	"	=	3000 "
35	"	100	"	=	3500 "
100	"	40	"	=	4000 "
150	"	20	"	=	3000 "
250	"	10	"	=	2500 "

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizde denemiş olursunuz.

Memlekette tasarruf hareketinin inkişafına hizmet arzusunda olan

OSMANLI BAKASI

AİLE SANDIĞI TASARRUF CÜZDANI

Hesabına tevdiat yapanlara kur'a keşidesi suretiyle ikramiye tevziire karar vermiştir.

KUMBARA

BİRE.
1000
VEREN
TARLADIR



TÜRKİYE
ZİRAAT
BANKASI

T. C.
ZİRAAT BANKASI
1946

İKRAMIYE PLANI

Artırma hesaplarındaki paralar (50) liradan aşağı düşmeyenlere verilecek ikramiyeler:

4	Tane	1500	Lira
4	"	500	"
4	"	250	"
40	"	100	"
120	"	50	"
240	"	20	"
400	"	10	"

Çekilişler: 15 Şubat, 24 Nisan, 15 Ağustos 25 Kasım. Çekilişlerde, ikramiye çıkımayan yerler için ayrıca 20 Haziran ve 10 Aralık da iki ilâve çekiliş daha yapılarak 6100 lira dağıtılacaktır. Fazla bilgi edinmek isteyenler, Eerka şube ve Ajanlarına müracaat edebilirler.

Sahip ve Neşriyat Müdürü Dr. M. SAY

Basıldığı yer: GÜVEN BASİMEVİ - İZMİR

